

לבעינה של תורה

שיחות שנמסרו בבית המדרש על ידי ראש הישיבה הרב ברוך וידר שליט"א

שיחה תכו

כג באייר תשפ"ב

פרשת "במדבר"

"הן יראת ה' היא חכמה"

חשיבות לימוד המוסר (א)

כך בנוי גם האדם - "וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה" ולאחר מכן "ויפח באפיו נשמת חיים"². כך הוא תהליך סדר בניית העולם וכך הוא גם סדר תהליך בניית גאולתם של ישראל. כך קראנו בפרשת השבוע הקודם:³ "ואולף אתכם קוממיות" - "קומה על גבי קומה"⁴. בתחילה נבנית המדינה, זהו בניין קומת הגוף, שעל גבה אנו הולכים ובונים כעת בעזרת ה' את קומת הנשמה.

באופן זה בנויה גם התורה. מחד גיסא, התורה היא ספר הוראה הדרך המעשית. כך אומר המהר"ל⁵ - 'תורה' מלשון 'הוראה'. התורה היא ספר המורה לנו את דרך החיים שהקב"ה הנחיל לנו בעולם הזה. יחד עם זאת גם לתורה יש נשמה.

בשבוע שעבר, עסקנו בדמותו של רבי שמעון בר יוחי, שהביא בל"ג בעומר לעולם את תורת הסוד. הבאנו את דבריו ב'תיקוני זוהר'¹: אוי לאותם שלומדים תורה אולם עושים אותה יבשה ואינם עוסקים בלימוד הנשמה של התורה, כלומר בלימוד פנימיות התורה. ברצוני להתבונן באופן יישומם של הדברים.

"כי גבה מעל גבה"

כאשר נבחן את כל המצוי בעולם הזה נבחין כי הכל בנוי מאור ומכלים, כלומר: נשמה וגוף, במובן שהגוף הוא הכלי המכיל את הנשמה. הנשמה שייכת לעולמות העליונים ועל כן היא אינה מסוגלת להתקיים בעולם הזה ללא גוף שיכיל אותה. דומה הדבר למים שאינם ניתנים להכלה ללא כוס. הכוס היא כעין הכלי המכיל את האור, היינו המים. במובן זה הכוס מאפשרת להשתמש במים הללו.

² בראשית, פרק ב, פסוק ז

³ ויקרא, פרק כו, פסוק יג

⁴ על פי סנהדרין, דף ק, עמוד א

⁵ נתיבות עולם נתיב התורה, פרק א: "שנקראת התורה בלשון זה ולא נקראת בשם חכמה כמו שנקראת שאר חכמה או תבונה, מפני כי הפרש יש, כי התורה מורה לאדם את הדרך, אשר בדרך ההוא יגיע אל תכליתו האחרון מה שאפשר לאדם להגיעו הוא אל עולם הבא, וזה אין בכח שום חכמה". עיין עוד גור אריה, בראשית, פרק א, אות א: "שהרי לשון 'תורה' הוא לשון הוראה - להורות לנו המעשה אשר נעשה. ולפיכך דוקא תורת משה נקרא 'תורה' (דברים לג, ד), מפני שבה כתובים המצוות. וכן פירש הרד"ק".

¹ תיקון ל, דף עג, עמוד ב: "'וי' לון... אינו דעבדין לאורייתא יבשה, ולא בעאן לאשתדלא בחכמה דקבלה".

שנשמת האדם חלוקה לשלושה חלקים עיקריים ששייך לדבר עליהם, המכונים ”נר” - נפש, רוח, נשמה¹¹. בנוסף יש גם ”ח” - חיה, יחידה, אך זהו מישור אחר. אם כן, המושג ”נשמה” הוא מושג כללי המתפרט לכמה גוונים.

”דִּאֲשִׁית חֲכָמָה יִדְאֵת ה'”

הרמב”ם ב’שמונה פרקים’ מברר את מהותה של נפש האדם, שהיא החלק היותר נמוך בחלק הנשמתי של האדם והיא מקום משכן המידות. המידות הן קומת הבסיס של האדם - ”דרך ארץ קדמה לתורה”¹² והמידות קודמות לתורה¹³. לפיכך על האדם הלומד תורה לעסוק בתיקון מידותיו¹⁴. על כן בימי ספירת העומר, בימים בין פסח לשבועות, עם ישראל עוסק במסכת אבות, בבחינת ”דרך ארץ קדמה לתורה”¹⁵.

הרמב”ם מבאר שם את הדרך לתקן את המידות: ”ראוי לאדם להעביד כוחות נפשו כולם לפי הדעת”. יש כאלה שהרגש שבהם הוא המוביל אותם וכל החלטותיהם נגזרות מהאינטואיציה שלהם. אמנם, האמת היא שעל השכל והדעת להוביל את האדם. גם תיקון המידות נעשה מתוך הדעת, מהתודעה ומהשכל¹⁶. את תודעה זו בונים על ידי לימוד, שהוא הדרך היחידה בה יכול האדם לברר לעצמו מהו החשוב בחיים ואת סולם הערכים הנכון. אדם שלמד עזרה ראשונה אך נעדר מממנו שיקול הדעת הראוי, שנקלע לאירוע רב נפגעים, חס ושלום, עלול להתאמץ לחבוש מישהו בשל הדם הרב הנוזל ממנו וזעקותיו במקום לבצע החייאה באחר

אחד הספרים החשובים שעל בן ישיבה השואף להתחזק בהכרת חשיבות לימוד התורה הוא שער ד’ מספר ’נפש החיים’ לרבי חיים מוולוז’ין, מקים אגם הישיבות. בפרק כ”ח בשער זה הוא מביא את דברי רשב”י ב’זוהר’⁶: ”אורייתא, אית לה גופא, ואינון פקודי אורייתא, דאקרון גופי תורה. האי גופא מתלבשא בלבושין, דאינון ספורין דהאי עלמא. טפשיין דעלמא, לא מסתכלי אלא בהוא לבושא, דאיהו ספור דאורייתא, ולא ידעי יתיר, ולא מסתכלי במה דאיהו תחות ההוא לבושא”⁷. הטיפשים שבעולם חושבים שכל מובנה של התורה הוא הסיפורים שבה - זה חפר בארות וזה עשה כך וכך. המעמיקים יותר אינם מסתכלים בקנקן אלא במה שיש בו - ”אינון דיידעין יתיר, לא מסתכלן בלבושא, אלא בגופא, דאיהו תחות ההוא לבושא”⁸, הם מתבוננים בגוף שתחת ללבושים. אולם, ”חכימין עבדי דמלכא עלאה”, החכמים עבדי המלך העליון, ”אינון דקיימו בטורא דסיני” - כמונו, בני הישיבה, שהיא המשך מעמד הר סיני - ”לא מסתכלי אלא בנשמתא, דאיהי עקרא דכלא אורייתא ממש”⁹. אלה מסתכלים בנשמת התורה, שהיא עיקרה. עיקר האדם היא הנשמה הנותנת לגוף את חייו, אולם מאידך לא להתקיים בעולמנו ללא גוף, ועל כן גם לתורה ישנו גוף. הסוגיות של ”חזקת הבתים” הן גוף התורה התורה שהוא לבושה של נשמתה.

מתבוננים עליונים אלה ”לזמנא דאתי, זמנין לאסתכלא בנשמתא דנשמתא דאורייתא”⁹. מעבר לגופי ההלכות שבתורה שהן הגוף, ולחלק הרוחני שבה שהוא הנשמה, יש קומה פנימית יותר. גם בחלק הרוחני ישנה חלוקה, כשם שבנפש האדם ישנה חלוקה. הלוא ”קודשא בריך הוא אסתכל באורייתא ובכרא עלמא”⁹, העולם נבנה בתמונת התורה. לכן מתוך התבוננות באדם ניתן להבין את התורה. גם בנפש האדם ישנם רבדים, כפי שאומר הרמב”ם ב’שמונה פרקים’¹⁰.

⁶ פרשת בהעלותך, דף קנב, עמוד א

⁷ פירוש הסולם: ”כעין זה היא התורה, יש לה גוף, והוא מצות התורה הנקראות גופי תורה. גוף הזה מתלבש בלבושים שהם ספורים של עולם הזה, הטפשים שבעולם אינם מסתכלים אלא בלבוש ההוא, שהוא ספור התורה ואינם יודעים יותר, ואינם מסתכלים במה שיש תחת לבוש ההוא”.

⁸ פירוש הסולם: ”אלו שידעו יותר אינם מסתכלים בלבוש, אלא בגוף שהוא תחת הלבוש ההוא”.

⁹ זוהר הקדוש, תרומה, דף קסא, עמוד ב

¹⁰ פרק א

¹¹ עיין כללי התחלת החכמה, אות רח.

¹² ויקרא רבה, פרשה ט, סימן ג

¹³ עיין שערי קדושה לרבי חיים ויטל, חלק א, שער ב: ”והנה ענין המידות הן מוטבעות באדם בנפש השפלה... והנה בנפש הזה תלויות המידות הטובות והרעות, והן כסא ויסוד ושורש אל הנפש העליונה השכלית, אשר בה תלוין תרי”ג מצות התורה... ולפיכך אין המידות מכלל התרי”ג מצות, ואמנם הן הכנות עיקריות אל תרי”ג המצוות בקיומן או בביטולם”.

¹⁴ עיין אבן שלמה, פרק א, אות א: ”כל עבודת השם תלוי בתיקון המידות, שהם כמו לבוש למצוות וכללי תורה”.

¹⁵ עיין אוהב ישראל, דברים לחודש אייר: ”טעם אמירת פרקי אבות בין פסח לעצרת. הוא כי בימים האלו מחויב כל איש ואיש מישראל לטהר את עצמו בימי הספירה כמו שנטהרו ישראל מאז מטומאת מצרים... ולכך אומרים אז מסכת אבות כדי לראות ולהבין כל המדות טובות הנזכרים שם ולכסוף ולהשתוקק מתי אעשה כן גם אני ולשוב בתשובה שלימה לפני ה’ יתברך”.

¹⁶ עין מידות הראי”ה, אל המידות, אות א: ”זיכור המדות בדרך הדעת הוא קודם לזיכור בדרך הרגש, כי אם לא ידע מה טוב ומה רע, איכה ירגיש לקנות את הטוב בטבע של קנין ולהרחיק את הרע שבנטיה הטבעית אחר ההרגל”.

הנאבק על חייו בדממה. אלו דברים שנכשלים בהם. כאשר חלילה **”אין דעת – הבדלה מניין?”**¹⁷, יכולת ההבחנה ושיקול הדעת נפגעים. לפיכך קובע הרמב”ם כי לשם תיקון האישיות יש צורך בדעת.

הדעת של תיקון האישיות נבנית על ידי לימוד המוסר, לימוד תורת תיקון מידות. זהו לימוד הכרחי כפי שכתב הגר”א¹⁸: **”עיקר חיות האדם הוא להתחזק תמיד בשבירת המידות, ואם לאו למה לו חיים?”**. אילו מין חיים הם כאשר אדם רק אוכל ושותה? אפילו אם הוא לומד תורה, אבל מידותיו אינן מתוקנות, הוא נדמה כבהמה, כלשונו של דוד המלך בתהילים.

אולם, רשב”י צועק על נקודה עמוקה יותר: וי לון, לאותם הלומדים תורה אך לא עוסקים בנשמתה. רשב”י אומר שאוי למי שעוסק רק בחיצוניות התורה ואינו בונה את קומת הרוח שבו, את הרוחניות שלו, את קומת הנשמה שבקרבו. אמנם, לאור דברינו לעיל מתבאר כי נשמה מתפרטת למספר חלקים. אם כן, ראשית על אדם לעמוד על מרכיב הנפש שבנשמתו ולתקן את מידותיו על ידי לימוד מוסר.

”אם אין תורה, אין דרך ארץ”

יבוא מאן דהו ויטען שלצורך ענייני מוסר אין צורך בתורה, וניתן ללמוד אפילו מעמים מתוקנים הנוהגים בנימוס ובדרך ארץ מתוך מוסר אנושי טבעי. עמים בעלי סדר שאינם דוחפים בתור לאוכל או לאוטובוס, ואם משתוללים בכביש. ישנם גויים מתוקנים שניתן ללמוד מהם ענייני מידות ודרך ארץ אנושיים כלליים¹⁹.

בהקשר זה כותב הרב זצ”ל ב”מוסר הקודש”²⁰: **”מלאים אנו רגש מוסר”** – אדם מטבעו הוא מוסרי. אם הוא רואה מישהו מרביץ לשני הדבר מקומם אותו והוא אינו מסוגל לראות עוול ולשתוק. **”כמהים אנו לחיות חיים, חיי טוהר... וכל אלה התשוקות אינן מתגשמות כי אם על ידי מסירות נפש אל המוסר האלוקי המתגלה בתורה, במסורת, בשכל וביושר”**. אומר הרב זצ”ל: אנו שואפים

לחיות חיים מוסריים. היכן ניתן למוצאם? **”בתורה, במסורת”**. התורה מדריכה אותנו כיצד להתנהג ויורדת עד לפרטים הקטנים, אשר דווקא בהם האדם נבחן. לעומת זאת, ממשיך הרב זצ”ל, **”המוסר של החול אינו עמוק ואינו נכנס בפנימיות הנשמה. ואף על פי שהאדם נמשך אחריו לטובה... אין להדרכה זו תפיסה עומדת בפני ההסתערות של תאוות שונות”**. גם אם אדם יושפע בצורה חיובית על ידי מוסר החול, מוסר זה לא יקנה שביתה בנפשו במידה שיוכל לשמור על קיומו גם במצבים של ניסיונות ותאוות. כשלא יראו אותו הוא עלול לגנוב, אף אם יקרא לכך בשמות אחרים כמו **”השלמת ציוד”** כפי שמכנים זאת בצבא. אולם, אדם הנאמן למוסר אבסולוטי ומוחלט, ליושר האלוקי, לא ירמה גם בדברים יותר מהותיים.

מוסיף הרב שמוסר החול האנושי אינו מסוגל להדריך ציבור. אומר בזהירות שהמתבונן בעולם יבחין שבאופן כללי שבמקומות שבהם לומדים תורה מתנהגים בצורה יותר מתוקנת. באופן עקרוני במערכות של תורה גדלים תלמידים יותר מחונכים. כולם יודעים זאת. למשל, בצבא יצא לבייני”שים שם טוב. שאל אותי פעם אלוף משנה כיצד אנו מצליחים להכין את תלמידיו לצבא בצורה טובה כל כך? השבתי לו שאיינו עושים דבר מיוחד, פשוט לומדים תורה... באופן עקרוני אדם שלומד תורה הוא יותר מתוקן. אדם שחי חיים בהם קיימת סמכות העומדת מעליו יודע שהוא לעולם לא יאכל מבלי לברך על כך, למשל. גם אם הוא לא זכה ללמוד תורה, מכל מקום הוא מכיר בכך שיש סמכות, והוא יודע לקבל סמכות הורית או מדינית. זהו דבר חשוב מאוד. מצד שני, אנו רואים שבציבור הכללי לעיתים המצב הרבה יותר גרוע. אכן, יש כאלה הלבושים חיצוניות בצורה מסוימת ונראים דתיים, אפילו לומדי תורה בכל מיני צורות, אך עולמם הפנימי רקוב. לצערנו גם מצבים כאלו עלולים להיות.

על כן, אומר הרב שבאופן כללי לא ניתן לתקן ציבור אלא באמצעות מוסר הקודש, המוסר האלוקי, הנובע מתוך המסורת ומתוך הבנת נפש האדם, כפי שנמסר לנו

¹⁷ ירושלמי, ברכות, פרק ה, הלכה ב

¹⁸ אבן שלמה, פרק א, אות ב על פי דבריו בביאורו למשלי, פרק ד, פסוק יג.

¹⁹ עיין ילקוט שמעוני, מלכים ב, רמז רכו: ”דריב”ל רמי: כתיב: ’וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם’ וכתיב: ’וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם עשיתם’? אלא כמתוקנים שבהם לא עשיתם, כמקולקלים שבהם עשיתם.”

²⁰ אורות הקודש, חלק ג, חטיבת מוסר הקודש, שער א, פרק א

על ידי חכמי ישראל בכל הדורות²¹, שהיו בקיאים גם בנפש האדם.

לכן ה'מסילת ישרים', ספר המוסר הבסיסי המשרטט את הדרך של האדם השואף להיות ישר, זועק בהקדמתו על כך שרואים אנו מצבים בהם אנשים אמנם מעריצים את החוכמה, אך לא עוסקים בחכמה העילאית ביותר, שהיא יראת ה': **”הֵן יִרְאֵת ה' הִיא חֲכָמָה”**²², **”שכן בלשון יוני קורין לאחת הן”**²³. יראת ה' היא החכמה הנבחרת, והיא כוללת גם את פנימיות התורה. הוא אמנם לא טרח לומר לנו זאת, אך כבר רשב”י זעק על כך.

”אם אין דרך ארץ, אין תורה”

ייתכן שיאמר אדם, ואפילו תלמיד חכם, שזהו דבר מיותר. מספרים שרבי ישראל סלנטר שלח את תלמידו הגדול רבי יצחק בלאזר, בעל 'כוכבי אור', למקום חשוב של תורה על מנת לשכנע את ראשי המקום שילמדו שם מוסר. אמר לו על כך תלמיד חכם חשוב וידוע: "תרופות נותנים לאנשים חולים. הלומד תורה הוא בריא ואינו צריך ללמוד מוסר". אמנם, דומני שהמציאות מוכיחה כנגד טענה זו²⁴. הגר"א ב'מעשה רב'²⁵ ותלמידו רבי חיים מוולוז'ין ב'נפש החיים' שער ד'²⁶ לא הדריכו כך. על אדם להיות ירא שמיים, אצטט מדברי ה'חיי אדם'²⁷, שמו"ר הרב אביגדר נבנצל שליט"א מגדירו כפוסק חשוב מאוד: **”יותר טוב כאשר יהיה אדם ירא שמים אף שהוא עם הארץ, יותר ויותר טוב מלמדן ואין לו יראה”**. אדרבה, כאשר רואים התנהגות לא ראויה על ידי נושא

²¹ עיין פירוש הרע"ב בתחילת מסכת אבות: "אומר אני: לפי שמסכת זו אינה מיוסדת על פירוש מצוה ממצות התורה כשאר מסכתות שבמשנה, אלא כולה מוסרים ומדות, וחכמי אומות העולם ג"כ חברו ספרים כמו שבדו מלבם בדרכי המוסר כיצד יתנהג האדם עם חברו, לפיכך התחיל התנא במסכת זו משה קבל תורה מסיני, לומר לך שהמידות והמוסרים שבזו המסכתא לא בדו אותם חכמי המשנה מלבם אלא אף אלו נאמרו בסיני".

²² איוב, פרק כח, פסוק כח

²³ שבת, דף לא, עמוד ב. כתב על כך המסילת ישרים: "הרי שהיראה היא חכמה והיא לבדה חכמה, וודאי שאין נקרא חכמה מה שאין בו עיון".

²⁴ אך אפים, הקדמה אות ו: "ולפי מה שהרבינו לחזות בענין זה הוחזק כמעט כללא אצלי בדור הזה שגברה הקליפה ונתמעט האמת ונתרבה הגאות שכל אשר יתמיד מאד בפשט ופולפול בלי שום התעסקות בעבודות הפרטיות הנ"ל על יראת שמיים ותיקון המידות, ודאי יש בו גאות ומידות פחותות יותר משאר אדם, כי מרוב לימודו ליבו מתנשא עליו ובא ע"ז להרבה קלקולים".

²⁵ הלכות קריאת שמע ותפילה, אות ס

²⁶ פרק ד

²⁷ חלק ב, כלל קמג

כתרה של תורה, זהו דבר מזעזע - כיצד ייתכן שחכמה מפוארה תשכון בכלי מכוער? כמה כואב כשרואים ושומעים דברים שהאוזן אינה יכולה לשמוע על לומדי תורה. איני יודע איזו מין תורה היא זו. הגמרא ביומא²⁸ אומרת על הפסוק²⁹: **”וְאֶהְבֶּתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ”**, שכאשר אדם לומד תורה ויש לו מדות מתוקנות הרי **”שיהא שם שמים מתאהב על ידך - שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות. מה הבריות אומרות עליו? אשרי אביו שלמדו תורה! אשרי רבו שלמדו תורה!”** על אדם כזה הבריות סומכות שהוא לא ירמה, לא ישקר ובודאי שלא יגנוב, אלא תמיד יהיה ישר דרך. "פלוני שלמד תורה כמה נאים מעשיו" במסחר, בתור לחדר האוכל, בכל מקום אליו יפנה. "פלוני שלמד תורה" התורה מכרזת עליו³⁰, ואם לאו הרי שזו בעיה גדולה.

”הברו נשאי כלי ה'”

הרב זצ"ל כותב בהקדמת ספר 'אדר היקר', המכונה 'מעט צרי'³¹, נגד **”היראה הנפרזה מכל עיון ומחשבה בחלקי התורה הנוגעים ללב המרגיש ולמח החושב, שצווחו עליה גדולי הדורות, בייחוד המקובלים”**. המקובלים, ובראשם רשב”י, זעקו מרה על אותם הלומדים תורה אך לא עוסקים בנשמת התורה! גם ירמיהו הנביא³² זעק על המצב בו **”וְתַפְּשִׁי הַתּוֹרָה לֹא יִדְעוּנִי”**.

לפיכך, על כל הבא לישיבה ורוצה להינצל מקטרוגו של רשב”י, אשר זעקתו בשנה שעברה עודנה מהדהדת באוזנינו ולוואי שלא נשכחנה, מביע זאת בחריפות: **”וי לון! השואף לבנות את קומת הנשמה שבו בבניין יציב ואמיתי ולהינצל מהקטרוג, עליו להתחיל לבנות את קומת הנפש שבקרבו ולקבוע לעצמו זמן בו יעסוק עם חברותא או לבדו ב”יִרְאֵת ה' הִיא חֲכָמָה”**, בלימוד המוסר. לצערנו, בחלוף השנים קביעות יסודית זו מרועעת. לשם כך יוחד בישיבת הכתל 'סדר' בשעה שש

²⁸ דף פו, עמוד א

²⁹ דברים, פרק ו, פסוק ה

³⁰ עיין מועד קטן, דף טז, עמוד ב: "דאמר רבא: כל העוסק בתורה מבפנים תורתו מכרזת עליו מבחוץ".

³¹ עמוד טו

³² פרק ב, פסוק ח. "ותופשי התורה ראוי שידעו את ה' כי זה תכלית הלימוד והם לא ידעונו" (מלבי"ם, שם)

במקום הקדוש ביותר לעם ישראל, כזכות גדולה עבור כל מי שזכה ללמוד או ללמד בשיבת 'הכותל'. ביום זה השמחה פה גדולה ואלפי בני תורה יתקבצו לכאן מכל קצוי הארץ. אנו נהג כאנשי ירושלים בשעת עליית מביאי הביכורים לבית המקדש, כפי שמתארת המשנה במסכת ביכורים³⁵: **"וְכָל בְּעָלֵי אֲמָנוֹת שְׁבִירוֹשָׁלַיִם עוֹמְדִים לִפְנֵיהֶם וְשׂוֹאֲלִין בְּשָׁלוֹמָם: אַחֲינוּ אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם פְּלוֹנִי, בָּאתָם לְשָׁלוֹם!"** אנו בני המקום נאיר פנים לאלפי הבאים ונקבל אותם ונשמח עם כולם. עלינו לחוש את גודל הזכות שנפלה בחלקנו, להשתתף בזכות הגדולה לעסוק ברבים בתורת ירושלים ובשמחתה, ולא לפרוש ממנה. ברוך ה', עברה הקורונה וכמה נעים ללכת ברחובות הרובע המתמלאים מחדש במכוניות, באנשים ובקבוצות. ממש רואים את התגשמות הנבואות, כאשר רחובות ירושלים מלאים אנשים ובילדים המשחקים בה.

בעזרת ה' מתוך יום ירושלים גדול ומרומם נבוא לימים הגדולים של ערב זמן מתן תורה, הימים המתחילים בראש חודש סיון בו **"בָּאוּ מִדְבַּר סִינַי"**³⁶. זה הזמן המתאים להוסיף צורה של בניין.

בימים שבהם במדינת ישראל האהובה שלנו, השכל הישר אבד במקומות רבים; בימים בהם באוניברסיטאות חשובות במדינת ישראל, האמונות על לימוד וחינוך ומקבלות תקציבי עתק מהמדינה, מגדלות בתוכן פורעים ורוצחים, המפגינים עם דגלי אש"ף והציבור הרחב מחשה בטענה שזהו "חופש הדעות" (הדבר חורה לי במיוחד מפני שמו"ר הרב נבנצל שליט"א הורה לי שמותר לנסוע בשבת על מנת להסיר דגלי אש"ף בבית חאנון, משום שלא גרע מעסקי קש ותבן), ואיש אינו זועק: **"המלך עירום!!!"** האם יצאתם מדעתכם?". הלוא אם היה ביכולתם הם היו שוחטים את כולנו! כנראה שזהו תהליך הצועד לקראת תיקון גדול. דווקא בימים אלו ישנו משנה חשיבות לבנות בשיבה זהות תורנית, לבנות זהות לאומית, לבנות זהות רוחנית ולבנות זהות ירושלמית. אשרנו מה טוב חלקנו!

המיועד ללימוד מוסר ואמונה ולשיעורים בעניינים אלו. המצופה היה ש'סדר' זה יהיה ה'סדר' החזק ביותר. אחיותינו המכינות מתמקדות בהכנת התלמידים לחיים, ועל כן משקיעים את מירב הזמן בלימוד אמונה ועוסקים בקומת הרוח. אכן, אנו יודעים שזהו אינו הסדר הנכון של לימוד תורה, כפי שכתבו גדולי ישראל שיש עיקר והוא הלחם ואילו תבלינים צריך רק מעט³³. לאור הדברים הללו אני מבקש ומציע שכל אחד יחשוב על הדברים, בין ר"מים ובין תלמידים, ויקבע לימוד בעיסוק בנשמה וכדברי ה'מסילת ישרים'.

בנוסף, קיים בשיבה 'סדר' שנקבע על ידי הרב צבי יהודה זצ"ל, ומקובל בשיבות השייכות של הציבור שלנו, והוא 'סדר שמירת הלשון'. מקובל לקובעו בין השעה אחת לתפילת מנחה.

בעניין זה ישנה לנו בקשה נוספת - הקב"ה מצלצל באוזנינו בחוזקה וקורא לנו להתחזק. הרב מרדכי בן רבקה שטרנברג שליט"א, ראש ישיבת 'הר המור', שהוא מגדולי הדור ממש ומגדולי ראשי הישיבות, זקוק לישועה גדולה. אני מציע ומבקש שכאשר מתפללים לאחר תפילת ערבית את פרק "שיר המעלות" וכן כאשר כל אחד מתפלל לרפואתו בברכת "רפאנו", שלא תהא זו תפילה מכנית אלא מעומק הלב, כפי שמתפלל על בני משפחתו, חלילה³⁴.

מתגבש כעת מהלך בשיבות, שאני מבקש שכולנו נהיה שותפים בו, ודומני שהטוב ביותר הוא לעשות זאת בפרק הזמן האמור - במשך חודש אחד מאות בני תורה מצטרפים ללימוד עשר דקות ביום ב'שמירת הלשון' או ב'חפץ חיים' לרפואת הרב מרדכי בן רבקה. יהי רצון שיעלה הדבר לרפואתו השלמה והמהירה.

"שִׁישׁוּ אֶתֶּה מְשׁוֹשׁ"

דבר אחרון ומשמח יותר - השבת הבאה עלינו לטובה המכונה "שבת ירושלים", ובמוצאה יחול יום גדול לישראל: יום ירושלים. רבים כלל אינם מכירים את משמעותו של יום זה, אך אנו שזכינו לחיות בגאון

³³ עיין נפש החיים, שער ד, פרק ח; אורות התורה, לחיזוק דברי תורה, אות ה

³⁴ עיין ברכות, דף יב, עמוד ב: "ואמר רבה בר חנינא סבא משמיה דרב: כל שאפשר לו לבקש רחמים על חבירו ואינו מבקש - נקרא חוטא... אמר רבא: אם תלמיד חכם הוא צריך שיחלה עצמו עליו".

³⁵ פרק ג, משנה ג
³⁶ שמות, פרק יט, פסוק א

